

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 275/2018-38

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 5. septembra 2018 v senáte zloženom z predsedu Lajosa Mészárosa, zo sudkyne Jany Laššákovej a sudcu Sergeja Kohuta (sudca spravodajca) v konaní o prijatej sťažnosti spoločnosti CASSPOS, a. s., Dopravná 6, Košice, právne zastúpenej advokátkou JUDr. Evou Gelenky Hencovskou, Bajzova 2, Košice, vo veci namietaného porušenia základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, základného práva na vlastníctvo podľa čl. 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a práva na majetok podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Okresného súdu Košice I č. k. 15 C 1/2012-299 zo 17. januára 2018 takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo spoločnosti CASSPOS, a. s., na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, základné právo na vlastníctvo podľa čl. 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a právo na majetok podľa čl. 1

Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Okresného súdu Košice I č. k. 15 C 1/2012-299 zo 17. januára 2018 porušené boli.

2. Ústavný súd Slovenskej republiky uznesenie Okresného súdu Košice I č. k. 15 C 1/2012-299 zo 17. januára 2018 zrušuje a vec mu vracia na ďalšie konanie.

3. Okresný súd Košice I je p o v i n n ý uhradiť spoločnosti CASSPOS, a. s., trovy právneho zastúpenia v sume 390,50 € (slovom tristodeväťdesiat eur a päťdesiat centov) na účet jej právnej zástupkyne JUDr. Evy Geleneky Hencovskej, advokátky, Bajzova 2, Košice, do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Uznesením č. k. II. ÚS 275/2018-16 z 12. júna 2018 Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) prijal na ďalšie konanie sťažnosť spoločnosti CASSPOS, a. s., Dopravná 6, Košice (ďalej len „sťažovateľka“), v časti, ktorou namieta porušenie základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“), základného práva na vlastníctvo podľa čl. 20 ods. 1 ústavy a práva na majetok podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dodatkový protokol“) uznesením Okresného súdu Košice I (ďalej len „okresný súd“) č. k. 15 C 1/2012-299 zo 17. januára 2018.

Z obsahu sťažnosti a jej príloh vyplýva, že sťažovateľka bola ako žalovaná stranou civilného sporového konania vedeného na okresnom súde pod sp. zn. 15 C 1/2012, v ktorom sa proti sťažovateľke domáhala [REDAKOVANÉ] (ďalej aj „žalobkyňa v 1. rade“)

zaplatenia sumy 7 733,05 € s príslušenstvom, [REDACTED] (ďalej aj „žalobkyňa v 2. rade“) zaplatenia sumy 7 733,05 € s príslušenstvom, [REDACTED] (ďalej aj „žalobkyňa v 3. rade“) zaplatenia sumy 15 466,14 € a [REDACTED] (ďalej aj „žalobkyňa vo 4. rade“, spolu aj „žalobkyne“) zaplatenia sumy 15 466,14 €. Okresný súd rozsudkom č. k. 15 C 1/2012-94 z 29. mája 2012 žalobu zamietol a jednotlivé žalobkyne zaviazal zaplatiť sťažovateľke náhradu trov konania. Krajský súd v Košiciach (ďalej len „krajský súd“) rozsudkom č. k. 5 Co 294/2012-164 z 27. októbra 2014 rozsudok okresného súdu vo výroku o zamietnutí žaloby ako vecne správny potvrdil a vo výroku o náhrade trov konania zrušil a vrátil okresnému súdu na ďalšie konanie.

Okresný súd o náhrade trov konania rozhodol uznesením č. k. 15 C 1/2012-189 z 19. januára 2015 a znova jednotlivé žalobkyne zaviazal nahradiť sťažovateľke trovy konania. Krajský súd uznesením č. k. 1 Co 164/2015-214 z 1. marca 2016 jeho rozhodnutie zrušil a znova mu vec vrátil. Okresný súd uznesením č. k. 15 C 1/2012-220 z 21. októbra 2016 sťažovateľke náhradu trov konania nepriznal. Na odvolanie sťažovateľky krajský súd uznesením č. k. 1 Co 6/2017 z 26. júla 2017 rozhodnutie okresného súdu zmenil tak, že sťažovateľke priznal náhradu trov konania v celom rozsahu a priznal jej i náhradu trov odvolacieho konania s tým, že o výške náhrady trov konania rozhodne okresný súd.

Okresný súd o výške náhrady trov konania sťažovateľky rozhodol uznesením vyššieho súdneho úradníka č. k. 15 C 1/2012-273 zo 7. novembra 2017 tak, že žalobkyňu v 1. rade zaviazal zaplatiť sťažovateľke sumu 889,78 €, žalobkyňu v 2. rade sumu 889,78 €, žalobkyňu v 3. rade sumu 1 779,03 € a žalobkyňu vo 4. rade sumu 1 779,03 €. S poukazom na právny názor vyslovený krajským súdom v uznesení č. k. 1 Co 164/2015-214 z 1. marca 2016 pri určení výšky náhrady trov právneho zastupovania vychádzal okresný súd z toho, že ide o spojenie viacerých vecí (každá zo žalobkýň sa domáhala zaplatenia určitej konkrétnej sumy) a na vec je potrebné aplikovať tomu zodpovedajúce ustanovenia právnych predpisov, t. j. § 17 ods. 4 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 240/1990 Zb. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnej pomoci v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška č. 240/1990 Zb.“), § 17 ods. 4 vyhlášky

Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 163/2002 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška č. 163/2002 Z. z.“) a § 13 ods. 3 vyhlášky Ministerstva Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška č. 655/2004 Z. z.“). Okresný súd určil, vychádzajúc z výšky uplatnených nárokov jednotlivými žalobkyňami, výšku odmeny za jeden úkon právnej pomoci zástupcu sťažovateľky podľa vyhlášky č. 240/1990 Zb. sumou 107,37 €, za jeden úkon právnej služby podľa vyhlášky č. 163/2002 Z. z. sumou 463,67 € a za jeden úkon právnej služby podľa vyhlášky č. 655/2004 Z. z. sumou 419,94 €. Následne uviedol, ktoré úkony právnej pomoci a právnej služby uvedené sťažovateľkou považoval za uplatnené dôvodne (spolu 13 úkonov právnej služby) a ktoré nie (nezohľadnil požadovanú odmenu v poradí druhého advokáta sťažovateľky za prevzatie zastupovania a odmenu za účasť na pojednávaní 15. decembra 2011, pretože pojednávanie sa neuskutočnilo v dôsledku mimoriadnej udalosti nahlásenej v budove súdu). Celkovú odmenu advokáta sťažovateľky určil sumou 5 337,62 € (vrátane režijných paušálov k 13 úkonom právnej služby a dane z pridanej hodnoty za úkony vykonané v poradí druhým advokátom sťažovateľky, ktorý je platcom dane z pridanej hodnoty). Jej náhradu neuložil zaplatiť žalobkyňam spoločne a nerozdielne s poukazom na to, že na strane žalobcu nešlo o nerozlučné spoločenstvo. Každú zo žalobkýň zaviazal na úhradu pomernej časti náhrady trov právneho zastúpenia podľa pomeru výšky jednotlivými žalobkyňami uplatnených súm k celej žalovanej sume (žalobkyňa v 1. rade 16,67 %, žalobkyňa v 2. rade 16,67 %, žalobkyňa v 3. rade 33,33 % a žalobkyňa vo 4. rade 33,33 %).

Proti tomuto uzneseniu vyššieho súdneho úradníka č. k. 15 C 1/2012-273 zo 7. novembra 2017 podali žalobkyne sťažnosť, ktorou žiadali napadnuté uznesenie zmeniť tak, že im bude povolené náhradu trov konania uhradiť v splátkach po 25 € mesačne. Sťažnosť proti uzneseniu podala aj sťažovateľka, pretože nesúhlasila s výpočtom výšky náhrady trov a ani s tým, že za prevzatie zastupovania jej právnomu zástupcovi nebola priznaná odmena.

Sudca okresného súdu o podaných sťažnostiach rozhodol uznesením č. k. 15 C 1/2012-94 zo 17. januára 2018 tak, že sťažnosti žalobkýň i sťažovateľky zamietol. V odôvodnení rozhodnutia konštatoval, že žalobkyne nepožiadali o povolenie splátok pred vydaním napadnutého uznesenia a ani nepreukázali svoje pomery, ktoré by ich žiadosť odôvodňovali. Vo vzťahu k sťažnosti sťažovateľky sudca konštatoval, že sa so spôsobom určenia výšky odmeny advokáta sťažovateľky vyšším súdnym úradníkom stotožňuje v celom rozsahu, a to aj s poukazom na právny názor vyslovený už prv krajským súdom v uznesení č. k. 1 Co 164/2015-214 z 1. marca 2016. Pokiaľ sťažovateľke nebola priznaná odmena za prevzatie zastupovania jej v poradí druhým advokátom, sudca uviedol, že nárok na odmenu za úkon právnej služby, a to za prevzatie zastupovania advokátom, patrí strane v konaní iba raz a bol sťažovateľke priznaný za prevzatie zastupovania jej prvým zástupcom v roku 1999. Je to tak preto, že druhá strana sporu nezapríčinila nijako vznik týchto trov a opakované udelenie splnomocnenia jej preto nemôže byť na ujmu.

Sťažovateľka sťažnosť doručenu ústavnému súdu, smerujúcu proti uzneseniu vyššieho súdneho úradníka okresného súdu č. k. 15 C 1/2012-273 zo 7. novembra 2017 a uzneseniu sudcu okresného súdu č. k. 15 C 1/2012-299 zo 17. januára 2018 na porušenie základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 47 ods. 3 ústavy, práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, základného práva na vlastníctvo podľa čl. 20 ods. 1 ústavy a práva na majetok podľa čl. 1 dodatkového protokolu odôvodnila tým, že obe rozhodnutia sú svojvoľné, nedostatočne odôvodnené a nepreskúmateľné, najmä z nich nie je logicky zrejmé, ako bol výpočet odmeny advokáta vykonaný, a nereagujú na argumenty sťažovateľky prednesené v priebehu konania. Z rozhodnutí nie je zrejmé, ako boli určené podiely žalobkýň na náhrade trov konania, a ani to, ako bola určená výška odmeny za jednotlivý úkon právnej služby. Týmito rozhodnutiami okresný súd navyše rozhodol úplne odlišne ako vo svojich skorších rozhodnutiach, čo narúša právnu istotu. Rozdiel medzi priznanou a sťažovateľkou uplatnenou náhradou trov konania prevyšuje sumu 14 000 €. Aj samotný výpočet je matematicky nesprávny – napríklad okresným súdom vyčíslená odmena za jeden úkon právnej služby podľa vyhlášky č. 655/2004 Z. z. nie je suma 419,94 €, ale suma 585,12 €. Sťažovateľka žiadala priznať odmenu aj za ďalšie úkony právnej služby (okrem prevzatia zastupovania novým zástupcom

a účasti na pojednávaní 15. decembra 2011), ktoré okresný súd v odôvodnení rozhodnutia ani len nespomenul (spolu 17 úkonov právnej služby), a teda ani žiadnym spôsobom neodôvodnil nepriznanie odmeny za ich vykonanie. Nepriznaním odmeny za všetky účelne vykonané úkony právnej služby a nesprávnym určením výšky odmeny za jeden úkon právnej služby tak došlo k popretiu úspechu sťažovateľky v konaní, a tým aj k nespravodlivému zvýhodneniu žalobkyni.

Sťažovateľka preto navrhla, aby ústavný súd nálezom konštatoval porušenie jej základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, základného práva na vlastníctvo podľa čl. 20 ods. 1 ústavy a práva na majetok podľa čl. 1 dodatkového protokolu uznesením okresného súdu č. k. 15 C 1/2012-299 zo 17. januára 2018, toto uznesenie zrušil a vec vrátil okresnému súdu na ďalšie konanie.

Predseda okresného súdu sa k sťažnosti vyjadril podaním sp. zn. 1 SprV 458/2018 z 11. júla 2018, ktorým navrhol: *„Konanie vo veci sp. zn. 15C/1/2012 sa začalo 17. 2. 1999. Sťažovateľka v konaní vystupuje na procesnej strane žalovanej. Predmetom konania je žaloba na náhradu za užívanie nehnuteľností.*

Sťažnosť smeruje proti uzneseniu vyššieho súdneho úradníka Okresného súdu Košice I sp. zn. 15C/1/2012-273 zo 7. 11. 2017 a uzneseniu sudcu sp. zn. 15C/1/2012-299 zo 17. 1. 2018, že obe rozhodnutia sú svojvoľné, nedostatočne odôvodnené a nepreskúmateľné.

Predsedovi súdu ako orgánu riadenia a správy súdu neprislúcha sa vyjadrovať k vecnej správnosti rozhodnutia, ktoré vydal vyšší súdny úradník (uznesenie sp. zn. 15C/1/2012-273 zo 7.11.2017) ani k rozhodnutiu sudcu (uznesenie sp. zn. 15C/1/2012-299 zo 17. 1. 2018). Podľa ust. § 53 ods. 1 zák. č. 757/2004 Z. z. dohliada na dodržiavanie zásad sudcovskej etiky, zásad dôstojnosti súdneho konania a plynulosti súdneho konania. V tomto prípade sťažovateľka nenamieta porušenie svojho práva na prejednanie veci bez zbytočných prieťahov, preto sa nemôžem vyjadriť k vecnej stránke sťažnosti.

Súhlasím, aby ústavný súd pri rozhodovaní o prijatej sťažnosti upustil od ústneho pojednávania.“

Sťažovateľka vo vyjadrení z 30. júla 2018 k stanovisku okresného súdu uviedla: „Sťažovateľ súhlasí s tým, aby podľa § 30 ods. 2 zákona NR SR č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu SR, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov, Ústavný súd SR upustil od ústneho pojednávania o prijatom návrhu.

Vo vzťahu k vyjadreniu Okresného súdu Košice I sťažovateľ uvádza, že nakoľko súd nezaujal stanovisko k vecnej stránke sťažnosti, nepovažuje za dôvodné sa k podaniu Okresného súdu Košice I bližšie vyjadriť.“

Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania upustil podľa § 30 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) od ústneho pojednávania v danej veci, pretože po oboznámení sa s ich vyjadreniami, ako aj s obsahom súdneho spisu dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

II.

Podľa čl. 124 ústavy ústavný súd je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah. Ústavný súd môže zároveň vec vrátiť na ďalšie konanie.

Podľa čl. 140 ústavy podrobnosti o organizácii ústavného súdu, o spôsobe konania pred ním a o postavení jeho sudcov ustanoví zákon.

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Podľa čl. 6 ods. 1 prvej vety dohovoru každý má právo, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo oprávnenosti akéhokoľvek trestného obvinenia proti nemu.

Podľa čl. 20 ods. 1 ústavy každý má právo vlastníť majetok. Vlastnícke právo všetkých vlastníkov má rovnaký zákonný obsah a ochranu. Majetok nadobudnutý v rozpore s právnym poriadkom ochranu nepožíva. Dedenie sa zaručuje.

Podľa čl. 1 dodatkového protokolu každá fyzická alebo právnická osoba má právo pokojne užívať svoj majetok. Nikoho nemožno zbaviť jeho majetku s výnimkou verejného záujmu a za podmienok, ktoré ustanovuje zákon a všeobecné zásady medzinárodného práva.

Ústavný súd považuje za potrebné najprv poukázať na to, že jeho úlohou nie je posudzovať vhodnosť a účelnosť výkladu príslušného právneho predpisu všeobecným súdom. Ústavný súd hodnotí, či v konkrétnej veci uskutočnený výklad právnej normy je ústavne udržateľný, t. j. či nie je arbitrárny (svojvoľný) alebo zjavne neodôvodnený. Rovnako tak ústavný súd nezosúladňuje rozdielnu judikatúru všeobecných súdov (m. m. IV. ÚS 342/2010, III. ÚS 348/2011, IV. ÚS 142/2012, III. ÚS 11/2014). Ústavný súd zdôrazňuje, že nie je oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu vo veci samej. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov interpretácie a aplikácie s ústavou, prípadne medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách. Z tohto postavenia ústavného súdu vyplýva, že môže preskúmať

rozhodnutie všeobecného súdu v prípade, ak v konaní, ktoré mu predchádzalo, alebo samotným rozhodnutím došlo k porušeniu základného práva alebo slobody. Posúdenie veci všeobecným súdom sa môže stať predmetom kritiky zo strany ústavného súdu iba v prípade, ak by závery, ktorými sa všeobecný súd vo svojom rozhodovaní riadil, boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne.

Ústavný súd konštatoval už i to, že skutkové závery všeobecného súdu môžu byť predmetom jeho preskúmavania iba vtedy, ak by z nich vyведенé závery boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedliteľné a neudržateľné, zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (I. ÚS 13/00, mutatis mutandis I. ÚS 37/95, II. ÚS 58/98, I. ÚS 5/00, I. ÚS 17/00) a tiež by mali za následok porušenie niektorého z princípov spravodlivého procesu, ktoré neboli napravené v inštančnom (opravnom) postupe všeobecných súdov

Podľa stabilizovanej judikatúry ústavného súdu (IV. ÚS 77/02, III. ÚS 63/06) každý má právo na to, aby sa v jeho veci v konaní pred všeobecnými súdmi rozhodovalo podľa relevantnej právnej normy, ktorá môže mať základ v platnom právnom poriadku Slovenskej republiky alebo v takých medzinárodných zmluvách, ktoré Slovenská republika ratifikovala a boli vyhlásené spôsobom, ktorý predpisuje zákon. Súčasne má každý právo na to, aby sa v jeho veci vykonal ústavne súladný výklad aplikovanej právnej normy. Z toho vyplýva, že k reálnemu poskytnutiu súdnej ochrany dôjde len vtedy, ak sa na zistený stav veci použije ústavne súladne interpretovaná platná a účinná právna norma.

Z pohľadu ústavnoprávneho teda treba určiť povahu prípadov, v ktorých nesprávna aplikácia jednoduchého práva všeobecným súdom má za následok porušenie základných práv a slobôd. V konaní o ústavnej sťažnosti možno za také považovať prípady, v ktorých nesprávna aplikácia jednoduchého práva je spätá s konkurenciou jednotlivých noriem tohto práva, prípadne s konkurenciou rôznych interpretačných alternatív, v ktorých sa odráža kolízia ústavných princípov, a napokon za také možno považovať aj prípady svojvoľnej aplikácie jednoduchého práva (m. m. I. ÚS 331/09, I. ÚS 316/2011). Inými slovami, v prípadoch posudzovania individuálnych sťažností podľa čl. 127 ods. 1 ústavy nie je

úlohou ústavného súdu preskúmať príslušné právne predpisy a prax *in abstracto*, ale obmedziť sa natoľko, ako je to len možné, na posúdenie konkrétneho prípadu na účely zistenia, či spôsob, akým boli uvedené predpisy aplikované alebo sa dotkli sťažovateľa, viedol k porušeniu ústavy a príslušných medzinárodných zmlúv.

Súčasťou základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy je nepochybne aj rozhodovanie o nároku na náhradu trov konania (napr. I. ÚS 48/05, II. ÚS 272/08). Prostredníctvom čl. 46 ods. 1 ústavy sa zaručuje každému základné právo na súdnu a inú právnu ochranu. Aj zákonná úprava platenia a náhrady trov konania obsiahnutá najmä v Civilnom sporovom poriadku (ďalej aj „CSP“) určuje, či je základné právo na súdnu ochranu naplnené reálnym obsahom (čl. 46 ods. 1 v spojení s čl. 46 ods. 4 ústavy). Procesné predpisy, ktoré upravujú platenie a náhradu trov konania, treba vykladať v súlade s takto vymedzeným obsahom a účelom základného práva na súdnu ochranu. Pritom treba dbať na to, aby nikto len z dôvodu, že uplatní svoje základné právo na súdnu ochranu, neuprel materiálnu ujmu v dôsledku inštitútu platenia trov konania za predpokladu, že taký účastník konania bol úspešný, a to bez zreteľa na jeho postavenie v konaní (m. m. II. ÚS 56/05, IV. ÚS 147/08). Rozhodovanie o náhrade trov konania je súčasťou súdneho konania, a preto všeobecný súd pri poskytovaní súdnej ochrany podľa čl. 46 ods. 1 ústavy môže postupom, ktorý nie je v súlade so zákonom (čl. 46 ods. 4 a čl. 51 ods. 1 ústavy), porušiť základné právo účastníka konania na súdnu ochranu (obdobne II. ÚS 56/05).

Otázka náhrady trov konania však dosahuje ústavnoprávnu dimenziu len vtedy, pokiaľ by bol v procese interpretácie a aplikácie príslušných ustanovení všeobecne záväzného právneho predpisu zo strany všeobecného súdu obsiahnutý prvok svojvôle alebo extrémneho rozporu s princípom spravodlivosti (napr. v dôsledku prepíateho formalizmu), či celkom nedostatočného odôvodnenia vydaného rozhodnutia. Takýto postup všeobecného súdu nemôže byť tolerovaný, lebo predstavuje v konečnom dôsledku zásah do základného práva účastníka obsiahnutého aj v označených článkoch, ktorých porušenie sťažovateľka namietala (napr. I. ÚS 156/2010, IV. ÚS 40/2011, III. ÚS 47/2013, III. ÚS 457/2014, III. ÚS 609/2014, III. ÚS 634/2015).

Ústavný súd posudzuje problematiku náhrady trov konania zásadne iba v ojedinelých prípadoch a k zrušeniu napadnutého rozhodnutia o náhrade trov konania pristupuje len za celkom výnimočných okolností (IV. ÚS 248/08, IV. ÚS 182/09, IV. ÚS 481/2013). Ústavný súd môže zasiahnuť do rozhodnutí všeobecných súdov o trovách konania iba za predpokladu, že by rozhodnutím všeobecného súdu došlo k procesnému excesu, ktorý by zakladal zjavný rozpor s princípmi spravodlivého súdneho konania.

Civilný sporový poriadok zveruje rozhodovanie o výške náhrady trov konania vyššiemu súdnemu úradníkovi (§ 262 ods. 2 CSP). Proti jeho rozhodnutiu je prípustná sťažnosť (§ 239 CSP), o ktorej rozhoduje súd prvej inštancie (§ 248 CSP). Ak sťažnosť nie je dôvodná, súd sťažnosť zamietne; ak je sťažnosť dôvodná, súd napadnuté uznesenie zruší alebo zmení (§ 250 CSP).

Ústavný súd uznáva, že súčasťou obsahu základného práva na spravodlivé konanie podľa čl. 46 ods. 1 ústavy je aj právo účastníka konania na také odôvodnenie súdneho rozhodnutia, ktoré jasne a zrozumiteľne dáva odpovede na všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany, t. j. s uplatnením nárokov a obranou proti takému uplatneniu. Všeobecný súd však nemusí dať odpoveď na všetky otázky nastolené účastníkom konania, ale len na tie, ktoré majú pre vec podstatný význam, prípadne dostatočne objasňujú skutkový a právny základ rozhodnutia bez toho, aby zachádzali do všetkých detailov sporu uvádzaných účastníkmi konania. Odôvodnenie rozhodnutia všeobecného súdu, ktoré stručne a jasne objasní skutkový a právny základ rozhodnutia, preto postačuje na záver o tom, že z tohto aspektu je plne realizované základné právo účastníka na spravodlivý proces (IV. ÚS 115/03).

Podstatou ochrany, o poskytnutie ktorej žiadala sťažovateľka podaním sťažnosti proti rozhodnutiu vyššieho súdneho úradníka o výške náhrady trov konania, bolo posúdenie jej argumentov smerujúcich proti postupu vyššieho súdneho úradníka pri výpočte výšky náhrady trov konania. Bolo vecou sudcu súdu prvej inštancie, aby v intenciách skorších rozhodnutí krajského súdu o náhrade trov konania na základe podanej sťažnosti posúdil najmä určenie výšky odmeny za jeden úkon právnej služby právneho zástupcu sťažovateľky

a tiež preveril, ktoré úkony právnej služby boli právnym zástupcom sťažovateľky vykonané a ktoré z nich boli účelné, pretože trovy konania sú všetky preukázané, odôvodnené a účelne vynaložené výdavky, ktoré vzniknú v konaní v súvislosti s uplatňovaním alebo bránením práva (§ 251 CSP).

Posudzujúc odôvodnenie uznesenia sudcu okresného súdu v jeho časti týkajúcej sa argumentov sťažovateľky, nepovažuje ústavný súd odôvodnenie uznesenia č. k. 15 C 1/2012-299 zo 17. januára 2018 za vyhovujúce uvedeným požiadavkám, pretože nedáva presvedčivú odpoveď na otázku, z akých dôvodov sťažovateľke nebola priznaná náhrada trov konania vo vzťahu k niektorým úkonom právnej služby, no najmä preto, že nedáva odpoveď na otázku, či a z akých dôvodov obstojí výška odmeny advokáta určená vyšším súdnym úradníkom za jeden úkon právnej služby.

Ústavný súd sa v celom rozsahu stotožňuje so záverom krajského súdu vysloveným vo veci sťažovateľky a obsiahnutým v uznesení č. k. 1 Co 164/2015-214 z 1. marca 2016, v zmysle ktorého výšku odmeny za jeden úkon právnej pomoci, resp. právnej služby je potrebné určiť so zohľadnením skutočnosti, že ide o veci spojené, teda určiť jej výšku tak, že tarifná odmena za jeden úkon právnej služby je súčtom odmeny patriacej vo veci s najvyššou hodnotou a o vyhláškou o odmenách advokátov určený zlomok tarifnej odmeny, ktorá by inak patrila v ostatných spojených veciach. Ústavný súd sa stotožňuje i so záverom obsiahnutým v uznesení okresného súdu č. k. 15 C 1/2012-299 zo 17. januára 2018, podľa ktorého jednotlivé žalobkyne majú byť zaviazané na náhradu celkových trov konania sťažovateľky podľa pomeru výšky jednotlivých žalobkyňami uplatnených súm k ich súčtu.

Okresný súd však napriek uvedenému neurčil výšku odmeny advokáta sťažovateľky za jeden úkon právnej služby v súlade s relevantnou právnou normou, ktorá má základ v platnom právnom poriadku, v dôsledku čoho nedošlo k reálnemu poskytnutiu súdnej ochrany sťažovateľke. Na vec sťažovateľky a zistený skutkový stav nebola okresným súdom použitá ústavne súladne interpretovaná platná a účinná právna norma.

Výška odmeny za jeden úkon právnej služby v prípadoch spojenia dvoch alebo viacerých vecí bola upravená v právnom poriadku v jednotlivých vyhláškach o odmenách a náhradách advokátov:

Podľa § 17 ods. 4 vyhlášky č. 240/1990 Zb. v znení účinnom od 1. júla 1990 do 31. marca 2002 pri spojení dvoch alebo viacerých vecí sa zvyšuje tarifná odmena patriaca vo veci s najvyššou hodnotou o polovicu tarifnej odmeny, ktorá by inak patrila v ostatných spojených veciach.

Podľa § 17 ods. 4 vyhlášky č. 163/2002 Zb. v znení účinnom od 1. apríla 2002 do 31. decembra 2004 pri spojení dvoch alebo viacerých vecí základná sadzba tarifnej odmeny, ktorá patrí vo veci s najvyššou hodnotou, zvyšuje sa o polovicu základnej sadzby tarifnej odmeny, ktorá by inak patrila v druhej veci alebo v každej z ostatných spojených vecí.

Podľa § 13 ods. 4 vyhlášky č. 655/2004 Z. z. v znení účinnom od 1. januára 2005 do 31. mája 2009 pri spojení dvoch alebo viacerých vecí sa základná sadzba tarifnej odmeny určenej z tarifnej hodnoty veci s najvyššou hodnotou zvyšuje o polovicu základnej sadzby tarifnej odmeny, ktorá by advokátovi patrila v ostatných spojených veciach.

Podľa § 13 ods. 3 vyhlášky č. 655/2004 Z. z. v znení účinnom od 1. júna 2009 do 31. mája 2010 pri spojení dvoch alebo viacerých vecí sa základná sadzba tarifnej odmeny určenej z tarifnej hodnoty veci s najvyššou hodnotou zvyšuje o polovicu základnej sadzby tarifnej odmeny, ktorá by advokátovi patrila v ostatných spojených veciach.

Podľa § 13 ods. 3 vyhlášky č. 655/2004 Z. z. v znení účinnom od 1. júna 2010 dosiaľ pri spojení dvoch alebo viacerých vecí sa základná sadzba tarifnej odmeny určenej z tarifnej hodnoty veci s najvyššou hodnotou zvyšuje o tretinu základnej sadzby tarifnej odmeny, ktorá by advokátovi patrila v ostatných spojených veciach.

Sťažovateľka upriamila pozornosť ústavného súdu na spôsob určenia výšky odmeny za jeden úkon právnej služby podľa § 13 ods. 3 vyhlášky č. 655/2004 Z. z. v znení účinnom od 1. júna 2010 a uviedla, že okresným súdom určená odmena vo výške 419,94 € za jeden úkon právnej služby je určená nesprávne, pretože táto má predstavovať sumu 585,12 €. Hoci nie je úlohou ústavného súdu kontrolovať výpočty vyšších súdnych úradníkov pri rozhodovaní o výške trov konania, pretože povinnosťou vykonať takúto kontrolu zákon

primárne zveruje sudcovi rozhodujúcemu o sťažnosti, ústavný súd na základe námietky sťažovateľky túto jednotlivú položku – vybranú sťažovateľkou ako príklad – preveril a dospel k záveru, že odmena za jeden úkon právnej služby v prípade úkonov právnej služby vykonaných po 1. júni 2010 určená okresným súdom sumou 419,94 € je skutočne nesprávna. Za každý úkon právnej služby vykonaný v tomto období má patriť sťažovateľke náhrada odmeny advokáta vo výške 585,35 € (spolu s režijným paušálom a daňou z pridanej hodnoty, ak právny zástupca preukázal, že je platcom tejto dane). Vzhľadom na toto zistenie, ústavný súd už ďalšie výpočty okresného súdu nepreveroval, pretože je zrejmé, že jeho záver o celkovej výške náhrady trov sťažovateľky nemôže obstať.

Ústavný súd, zohľadniac princíp, podľa ktorého v právnom štáte je nevyhnutné dbať na to, aby nikto len z dôvodu, že uplatní svoje základné právo na súdnu ochranu, neutrpel materiálnu ujmu v dôsledku inštitútu platenia trov konania za predpokladu, že bol v konaní úspešný, dospel preto k záveru o porušení základného práva sťažovateľky na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

Právo na priznanie právnymi predpismi stanovenej náhrady trov konania, ktoré úspešnej strane v konaní vzniknú, je nielen súčasťou práva na spravodlivý proces, ale tiež súvisí, pokiaľ ide konkrétne o náhradu trov právneho zastúpenia, s majetkovým právom podľa čl. 20 ods. 1 ústavy a čl. 1 ods. 1 dodatkového protokolu. Ak okresný súd náhradu nákladov v správnej výške určenej podľa príslušnej právnej normy sťažovateľke nepriznal, odoprel jej ochranu označených práv zakotvených v ústavnom poriadku. Uvedené zistenia zakladajúce arbitrárnosť a zjavnú neodôvodnenosť napadnutého rozhodnutia okresného súdu preto viedli ústavný súd k záveru, že ním bolo porušené nielen základné právo sťažovateľky na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ale v príčinnej súvislosti s nimi aj základné právo vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 ústavy a právo na ochranu majetku podľa čl. 1 dodatkového protokolu (bod 1 výroku nálezu).

Vzhľadom na to, že ústavný súd posúdil napadnuté rozhodnutie okresného súdu ako porušujúce označené práva sťažovateľky, bolo namieste toto rozhodnutie podľa čl. 127 ods. 2 ústavy (a jemu zodpovedajúceho § 56 ods. 2 a 3 zákona o ústavnom súde) zrušiť a vec vrátiť okresnému súdu na ďalšie konanie tak, ako to je uvedené v druhom bode výroku tohto nálezu. V ďalšom konaní bude okresný súd viazaný právnym názorom ústavného súdu vysloveným v tomto náleze (§ 56 ods. 6 zákona o ústavnom súde) povinný opätovne rozhodnúť o sťažnosti, ktorou sťažovateľka napadla uznesenie o výške trov vyššieho súdneho úradníka, majúc pritom na zreteli účel zákonnej úpravy i príslušné ustanovenia vyhlášky o odmenách a náhradách advokátov, a svoje rozhodnutie i primerane odôvodniť.

III.

Ústavný súd napokon rozhodol aj o úhrade trov konania sťažovateľky, ktoré jej vznikli v dôsledku právneho zastúpenia pred ústavným súdom. Právna zástupkyňa sťažovateľky vyčíslila trovy konania celkovou sumou 390,50 €.

Podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania jeho trovy.

Ústavný súd podľa vyhlášky č. 655/2004 Z. z. priznal sťažovateľke náhradu trov konania v celkovej sume 390,50 € z dôvodu trov právneho zastúpenia, a to za dva úkony právnej služby (príprava a prevzatie veci, písomné vyhotovenie sťažnosti) vykonané v roku 2018 v sume po 153,50 € a režijné paušály v sume po 9,21 € spolu s 20 % daňou z pridanej hodnoty, ktorú zaviazal uhradiť okresný súd (bod 3 výroku nálezu).

Odmenu za tretí úkon (podanie z 30. júla 2018) ústavný súd nepriznal, pretože sťažovateľka v ňom neuviedla žiadne nové skutočnosti.

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 5. septembra 2018